

22-23.04.2024

<https://phoenixpublication.uz/>

**RAQAMLASHTIRISH – SAMARADORLIKKA ERISHISHNING ASOSIY
SHARTIDIR**

Usmanova N.Yu.

*Buxoro muxandislik- texnologiya instituti,
katta o'qituvchi, Buxoro sh. noza_future@mail.ru*

**ЦИФРОВИЗАЦИЯ – ГЛАВНОЕ УСЛОВИЕ ДОСТИЖЕНИЯ
ЭФФЕКТИВНОСТИ**

Усманова Н.Ю.

*Бухарский инженерно-технологический институт,
старший преподаватель, г. Бухара, noza_future@mail.ru*

**DIGITIZATION IS THE MAIN CONDITION FOR ACHIEVEMENT OF
EFFICIENCY**

Usmanova N.Yu.

*Bukhara Engineering and Technology Institute, senior teacher, Bukhara
noza_future@mail.ru*

Raqamli iqtisodiyotga Ilmiy adabiyotlarda va matbuot sahifalarida ko'plab ta'riflar berilgan, jumladan, xorijiy manbalarda raqamli iqtisodiyotga raqamli axborot texnologiyalari va iqtisodiy agentlar o'rtasidagi o'zaro bog'lanish deb, boshqalarida esa uni xo'jalik sub'ektlarining internet bilan bog'langan holdagi iqtisodiy rivojlanish natijasi deb, ayrimlarida raqamli texnologiyalar va tegishli mahsulotlar va xizmatlarni yaratish, tarqatish va ulardan foydalanish bo'yicha faoliyat, degan, ta'riflar mavjud. Raqamli iqtisodiyotga berilgan boshqa ta'riflarni ham keltirish mumkin. [1].

Darhaqiqat, raqamli iqtisodiyotga berilgan bu kabi ta'riflar uning mohiyatini to'g'ri ifodalab beradi, chunki raqamli iqtisodiyotga texnologiyalar va iqtisodiy agentlar yoki internet bilan bog'langan rivojlanish jarayoni sifatida qarash o'rinli, ammo unchalik yetarli emas, chunki raqamli iqtisodiyot, avvalo raqamli axborot texnologiyalarining rivojlanishi va barcha davlatlar ijtimoiy-iqtisodiy yo'nalishlari taraqqiyotini ta'minlash bilan bog'langan. [2]. Shu sababdan raqamli iqtisodiyotga har bir mamlakat milliy iqtisodiyotining barcha tarmoqlariga va ijtimoiy hayotining turli jabhalariga zamonaviy axborot texnologiyalari yutuqlarini joriy qilish va undan unumli foydalanish natijasida iqtisodiy-ijtimoiy taraqqiyotni ta'minlash, deb ta'rif berilsa yanada to'laroq bo'lar edi, deb hisoblaymiz.

Raqamli iqtisodiyot axborot texnologiyalari bilan bog'langan elektron tijorat, tovarlar ishlab chiqarish va xizmatlar ko'rsatish sohalari bilangina cheklanib qolmasdan, shu bilan birga, milliy iqtisodiyotning sog'likni saqlash, fan va ta'lim, qurilish, energetika, qishloq va

22-23.04.2024

<https://phoenixpublication.uz/>

suv xo'jaligi, transport, geologiya, kadastr, arxiv, internetbanking kabi tarmoqlariga, ijtimoiy va huquqni muhofaza qilish sohalariga ham jadal kirib bormoqda va ularning har birida yuqori samara berishi ta'minlanmoqda [3]. Raqamli iqtisodiyotning dastlabki poydevori axborot texnologiyalari hisoblanadi. Uni raqamli axborot texnologiyalari, deb atalsa to'g'riroq bo'lar edi, chunki axborot texnologiyalarining asosida tegishli raqamlar yotadi. Ularning evolyusiyasi bir necha bosqichlarga bo'linadi va o'ziga xos xususiyatlarga ega. Shubhasiz, raqamli axborot texnologiyalarining paydo bo'lishi va rivojlanishi jamiyat taraqqiyotining talabidan kelib chiqqan obektiv jarayondir.

Bugungi kunda raqamli axborot texnologiyalarini targ'ib qilishning asosiy maqsadi har qanday strategik vazifalarni hal etishga, ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarni optimal boshqarishni amalga oshirish bo'yicha qarorlar qabul qilishga imkon beradigan darajadagi axborot texnologiyalari tizimini yaratishdir. [4]. Bu esa raqamli iqtisodiyotning rivojlanishiga o'z ta'sirini ko'rsatmasdan qolmaydi. Shuni alohida ta'kidlash lozimki, shaxsiy kompyuterlarning paydo bo'lishi raqamli axborot texnologiyalarini rivojlantirishda muhim bosqich bo'ldi.

Yangi axborot texnologiyalari tizimlarini yaratish va undan foydalanish - bu mavjud ehtiyojlarni qondirish imkoniyatidir. Bunday holatda barcha foydalanuvchilar raqamli axborot texnologiyalarini ilgari surishda faol ishtirok etadilar. [5] Bugunga kelib raqamli axborot texnologiyalari axborotlarni ommaviy va tezkor ishlov berishga yo'naltirilgan. Ular rahbarlarning oqilona qarorlar qabul qilishiga, o'zgaruvchan bozorning mumkin bo'lgan kutilmagan hodisalaridan himoyalashiga, raqobatbardoshlikni ta'minlash uchun kerakli shart-sharoitlar yaratib, natijada muvaffaqiyatga erishishlariga yordam berishlari kerak.

Hozirgi davrda raqamli axborot texnologiyalarini rivojlantirishning eng mashhur va keng tarqalgan texnologik vositalari "Internet" hisoblanadi. Jahonda axborot texnologiyalarining uzoq vaqt davomida tarqalishi mamlakatlar milliy iqtisodiyotining rivojlanish yo'llarini belgilab berdi, insonlar hayotidagi tub o'zgarishlarga sabab bo'ldi va fanda raqamli iqtisodiyot terminining paydo bo'lishiga tamal toshini qo'ydi. Bu har bir mamlakat milliy iqtisodiyotini optimal darajada rivojlantirish va shu orqali xalqning moddiy farovonligini ta'minlashdan iboratdir. [5]

Milliy iqtisodiyot tarmoqlarida va ijtimoiy sohaning barcha jabhalarida raqamli axborot texnologiyalarini jadal sur'atlar bilan joriy etish barcha mamlakatlar uchun ustuvor masaladir. Bugun jadallik bilan kechayotgan raqamlashuv jarayoni «yangi iqtisodiyot»ni, ya'ni raqamli iqtisodiyotni vujudga keltirdi. Kam o'rganilgan va kun sayin chuqur tomir otib borayotgan bu iqtisodiyot ishlab chiqaruvchilarga tadbirkorlikda va ijtimoiy sohalarda samarali marketing faoliyatini uyushtirish, xarajatlarni minimal miqdorda kamaytirib, maksimal foyda olish, tovarlarni sotish va xizmatlar ko'rsatishni muvaffaqiyatli amalga oshirishga katta imkoniyatlar yaratib bermoqda. Keyingi yillarda dunyo miqiyosida tadbirkorlik va boshqa ijtimoiy-iqtisodiy faoliyatda raqamli axborot texnologiyalarining yangi avlodi paydo bo'lib, ularning rivojlanish ko'lamini tufayli fanda "sun'iy intellekt", "robototexnika", "narsalarning interneti", "simsiz texnologiyalar" va boshqa terminlar

22-23.04.2024

<https://phoenixpublication.uz/>

paydo bo'ldi. Bularning barchasi raqamli iqtisodiyotning elementlaridir. Hisob-kitoblarga ko'ra raqamli iqtisodiyotga o'tish mamlakat milliy iqtisodiyotida faoliyat olib borayotgan firmalardagi mehnat unumdorligini, ularning ish samaradorligini oshirish, ishlab chiqarishda o'sish, faoliyat shaffofligini ta'minlash, mahsulot mutloq miqdorining o'sishi va uning tannarxini keskin kamaytirish imkonini beradi. Bu uning eng katta ustunlik tomonidir. [6]

Raqamli iqtisodiyot vositasida iste'molchi, xaridor va mijozlarga sifatli xizmat ko'rsatiladi va boshqa bir qator qo'layliklar yaratiladi. Bu vaqtingiz tig'iz paytida tushlikka buyurtma berish, taksi chaqirtirish, uzoqdagi yaqiningizga pul jo'natish, transchegaraviy biznes hamkorlik, elektron tijorat maydoni, masofaviy ofis kabilarni ham qamrab olmoqda. Raqamli texnologiyalarni joriy qilish va uni jadal sur'atlarda rivojlantirish qator davlatlar uchun ustuvor yo'nalishlarning eng asosiysiga aylanib ulgurdi. Ular raqamli rivojlanishni amalga oshirish davrining uzoq davom etishi, ustuvorliklarning uzluksizligi, asosiy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini yaratishdan boshlab, ushbu sohada maqbul siyosatni shakllantirishga va raqamli texnologiyalarni keng joriy etish dasturlarini qo'llab-quvvatlashi bilan ajralib turadi.

Yurtboshimiz SH.M.Mirziyoev ta'kidlab o'tganidek, iqtisodiy o'sishni yuqori darajada ta'minlagan holda korrupsiya illatining oldini oladi va unga barham beradi. Iqtisodchi olimlar tomonidan 2025 yilga kelib dunyo yalpi ichki mahsulotining qariyb yarmi raqamli iqtisodiyot hissasiga to'g'ri kelishi bashorat qilinayotgan bir sharoitda yangi iqtisodiyotni rivojlantirish zaruriyati yanada dolzarb tus oladi. Ayrim manbalarda iqtisodiy rivojlantirishda dunyoda yetakchilik qilib kelayotgan davlatlardan biri bo'lmish Angliyada raqamli iqtisodiyotning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi 12 foizni tashkil qilgani holda, mamlakatimizda bu ko'rsatkich 2023 yilda 15 foizni tashkil qilgan, xolos. Yurtimizda 2025 yilga kelib, bu ko'rsatkichni 3 martaga oshirish ko'zda tutilgan.

Dunyoning ko'pchilik taraqqiy etgan davlatlari raqamli iqtisodiyot asosida rivojlanayotgan bir paytda mamlakatimiz milliy iqtisodiyoti barcha tarmoq va sohalarini raqamlashtirish - jahon hamjamiyatiga integratsiyalashuv, dunyo bozorida o'z o'rniga ega bo'lish, iqtisodiy barkarorlikni ta'minlash, samaradorlikka erishish va fuqarolarimizga yetarli qulayliklar yaratib berishning asosiy shartidir. Yurtimizda internet tizimini keng joriy qilish negizida raqamli iqtisodiyotga o'tishda jismoniy va yuridik shaxslarning davlat organlari bilan aloqa qilish shakllarini yanada rivojlantirish yuzasidan «Yagona interaktiv davlat xizmatlari» portali yangi versiyasining, O'zbekiston Respublikasi Bosh vazirining tadbirkorlar murojaatlarini ko'rib chiqishi uchun virtual qabulxonasi – «business.gov.uz» portalining ishga tushurilishi muhim tadbirlarning boshlanishi, deb qaralishi mumkin. Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarni rivojlantirish vazirligi axborot xizmati bergan ma'lumotlarga ko'ra, telekommunikatsiya infratuzilmasini rivojlantirish yo'nalishida ham bir qator ishlar amalga oshirilgan, jumladan, respublika bo'yicha 237 ta ob'ektda magistral telekommunikatsiya tarmoqlari kengaytirilib, ularning uskunalari modernizatsiya qilinib, magistral telekommunikatsiya tarmoqlari o'tkazuvchanlik qobiliyati viloyatlararo

22-23.04.2024

<https://phoenixpublication.uz/>

darajada 200 G bit s.ga, tumanlararo darajada esa 40 Gbit s.ga yetkazildi. Biroq bularning barchasi yetarli, degan xulosani bermaydi.

Demak, mamlakatimizda raqamli iqtisodiyotga o'tish borasida ayrim ijobiy siljishlar bilan birga yechimini kutayotgan masalalar ham yetarlicha. E'tiborlisi, mamlakatimizda terminal orqali to'lovlar sonini oshirib borishga keng imkoniyatlar yaratilmokda. Bu borada shuni ta'kidlash joizki, O'zbekiston internet tezligi bo'yicha Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi mamlakatlaridagi o'rtacha ko'rsatkichdan ikki barobar pastdir.

Xulosalar: Tadbirkorlar mana shu jihatni inobatga olgan holda dunyoga mashhur «biznes biznes uchun» emas, «biznes iste'molchi uchun tamoyili asosida o'z faoliyatini tashkil etishi maqsadga muvofiq. Shuningdek, uzoq vaqt davomida byudjet tashkilotlarida texnik xodim hisoblangan axborot texnologiyalari mutaxassislariga yuqori maosh berilmagani ham raqamli iqtisodiyotni joriy etishdagi muammo bo'lgan. Sababi, malakali dasturchilar bu lavozimda uzoq qolmagan. [6] Ular xalqaro tashkilotlar, qo'shma korxonalar, chet ellik buyurtmachilar uchun ishlashni ma'qul ko'rgan. Endilikda ularga ustama berish mexanizmi joriy etilgan. Demak, mamlakatimizda raqamli iqtisodiyotni keng joriy qilishdagi muammolar yetarli. Bularning yechimida Prezident Farmoni bilan tasdiqlangan "Raqamli O'zbekiston – 2030" Dasturining qabul qilinishi dasturil amal bo'lib xizmat qilishi shubhasiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Лойко В.И., Луценко Е.В., Орлов А.И. Современная цифровая экономика.- Краснодар, КубГАУ, 2018.
2. Jumanova S. Raqamli iqtisodiyot: taraqqiyot sari yo'l.//YAngi O'zbekiston, 2020 yil 28 yanvar, 2-soni Raxmonov N.M. - Bank-moliya akademiyasi
3. Usmanova Nasiba Yunusovna. (2021). Classification Characteristics Of Financial Investments, Factors And Methods Of Influence On Investment Activity. CENTRAL ASIAN JOURNAL OF THEORETICAL & APPLIED SCIENCES, 2(2), 90-94. Retrieved from <https://cajotas.centralasianstudies.org/index.php/CAJOTAS/article/view/77>
4. Usmanova Nasiba. (2022). Innovative Economic Development of Uzbekistan: Trends and Prospects. The Peerian Journal, 5, 175–179. Retrieved from <https://www.peerianjournal.com/index.php/tpj/article/view/123>
5. Nasiba U. Innovative Economic Development of Uzbekistan: Trends and Prospects //The Peerian Journal. – 2022. – T. 5. – C. 175-179.
6. Usmanova N. Y. DIGITAL ECONOMY IN UZBEKISTAN //Современные проблемы социально-экономических систем в условиях глобализации. – 2020. – С. 163-166.
7. Usmanova N. Y. WAYS OF DEVELOPING DIGITAL ECONOMY IN UZBEKISTAN //Theoretical & Applied Science. – 2020. – №. 2. – С. 101-105.